

Sintaxe: funcións e unidades

1. Esquema semántico e sintáctico

A sintaxe estuda a lingua no nivel da oración. Mais en conexión cos niveis inferiores da frase (ou sintagma) e da palabra.

O elemento fundamental e imprescindible na oración é o verbo, e este sempre implica (agás cando é impersoal) a inclusión de un ou varios **participantes (ou argumentos)** na acción ou estado.

- Así, “abrazan” non é unha expresión suficiente porque este verbo esixe a presenza dun axente (quen realiza o acto) e do obxecto da acción: *alguén abraza algo ou a alguén*. Require dous argumentos para ser usado de xeito aceptable.

Daquela, cada verbo condiciona a existencia dun grupo de palabras co que combinar. Cada grupo de palabras que precisa un verbo para ser usado de xeito aceptábel é, logo, un argumento. Sintacticamente, o verbo constitúe o núcleo do predicado da oración e vai acompañado de grupos (frases ou sintagmas) que constitúen os complementos (SUXEITO, CD, CI...).

- Alguén colle algo > A moza colle mazás (SUXEITO -fn- + NÚCLEO DO PREDICADO + CD -fn-)

A maioría dos verbos esixen dous argumentos (como *ver*: *alguén ve algo* [SUX + NÚCL + CD]), pero:

- hai outros que só esixen un (*camiñar, florecer...* [SUX + NÚCL])
- e algúns que necesitan tres (como *dar*: *alguén dá algo a alguén* [SUX + NÚCL + CD + CI]).

En todo caso, o número e o tipo de argumentos esixidos pode variar segundo o significado do verbo. É o caso de *contar*:

- ('narrar; numerar') alguén conta algo [SUX + NÚCL + CD]
- ('dicir os números; ter importancia') alguén conta [SUX + NÚCL]
- ('dispoñer, agardar') alguén conta con algo ou alguén [SUX + NÚCL + CPREP/SUPL]

O verbo cos argumentos esixidos (complementos necesarios) constitúen a **predicación base (ou nuclear)**. Todos os demais engadidos forman parte da **predicación estendida**. Porque sempre podemos incluír grupos de palabras que non precisa necesariamente o verbo para facer enunciados correctos. Son os argumentos libres, non requiridos.

- Eu vexo a rúa - agora desde a miña ventá
SUX NÚCL CD CCT CCL
Predicación base Predicación estendida

2. Funcións

A cada argumento o núcleo verbal asígnalle unha función semántica (axente, paciente...) e unha función sintáctica (SUXEITO, CD...).

Suxeito

O realizador ou causante da acción verbal soe funcionar sintacticamente como suxeito.

- A moza colle mazás → 1º argumento, axente, SUXEITO

Mais non sempre o suxeito é realizador ou causante (As plantas medran ou O home caeu). O suxeito identifícase pola concordancia en número co verbo:

- Os deportistas asustaron o neno

Aínda que nalgúns casos a concordancia non é suficiente e hai que botar man da orde:

- Os deportistas asustaron os nenos
- Os nenos asustaron os deportistas

Complementos

A maioría dos verbos precisan máis argumentos có que é suxeito.

Complemento directo (CD), substituíble por o/a/os/as e variantes).

Aparece cando a acción verbal é transitiva, é dicir, cando o verbo precisa dun elemento para ter sentido completo.

- A moza colle mazás > A moza cólleas

Complemento indirecto (CI), substituíble por lle/lles)

- As xuízas concedéron(lle) a liberdade ao reo > As xuízas concedéronlle a liberdade

Suplemento (SUPL. ou Complemento preposicional, introducido por preposición esixida polo verbo e non substituíble polos pronomes de CD)

- O futuro depende de todos nós

Complemento predicativo (adxectivo que concorda co SUX ou co CD: As alumnas chegaron cansas).

Atributo (complemento propio das oracións copulativas: Ela está cansa).

Complemento axente (introducido por *por* nas construcións pasivas).

Ás veces, estes complementos tamén poden aparecer de maneira libre, non requiridos necesariamente polo verbo: *O can come* é unha oración aceptable, pero tamén pode aparecer:

- un segundo argumento, o CD: *O can come uns ósos*
- un terceiro, o CI: *O can cómmelles as galiñas aos veciños*

Porén, os complementos constituídos por argumentos sempre libres funcionan de **Complemento circunstancial (CC)**, de modo, tempo, lugar...): *O can come (...) con ansia*

3. Unidades

Cando falamos de argumentos temos en conta o significado dun conxunto de palabras en relación coa acción ou estado que transmite o verbo. Cando falamos de funcións atendemos á relación sintáctica desas palabras co verbo. Pero non nos referimos ata agora aos elementos que forman eses grupos, é dicir, ás unidades.

A clase de palabra (substantivo, adxectivo...) máis importante do grupo determina o tipo de unidade. Así, por exemplo, en *O can come* o Suxeito da oración confórmao un sintagma ou frase nominal, pois a base é un substantivo. Lémbrense os tipos de frases ou sintagmas:

- **Frase nominal:** NÚCL substantivo precedido de DET (*O can come*)
- **Frase adxectiva:** NÚCL adxectivo (*O can come canso*)
- **Frase adverbial:** NÚCL adverbio (*O can come ben*)
- **Frase preposicional:** REL preposición + TERMO (*O can come con ansia*)

As tres primeiras poden levar modificador (MOD): *O can novo come moi canso bastante ben*. En todo caso, as frases poden ser unidades complexas, é dicir, poden incluír no seu interior outras unidades equivalentes ou superiores. Considérase **frase substantiva** a constituída por NÚCL substantivo + MOD.

Se observamos os exemplos todos anteriores, concluímos que:

- A función de SUX desempeña un sintagma ou frase nominal (fn), que pode incluír dentro de si outros complementos, mesmo unha oración (*O can que adoptastes come ben*).
- O CD tamén soe ser unha fn, mais hai algúns casos nos que aparece unha frase preposicional (fp) co enlace *a*: *Vin a teu curmán. Vin a Mario*. Só aparece o CD con preposición coas formas tónicas dos pronomes persoais e cos nomes propios de persoa.
- A fp é a forma típica do CI: *Tráíolles o equipamento aos novos*.
- O SUPL e o CAX son sempre unha fp.: *Dei coa solución*.
- O PRVO é sempre unha fadx.

Funcións das frases:

- Frase nominal: SUX, CD, ATR, CC, MOD, TERM
- Frase adxectiva: MOD, ATR, PRVO
- Frase adverbial: MOD, ATR, CC
- Frase preposicional: MOD, CI, CD, CC, ATR, SUPL, CAX